

AI-bilder och fotografiets sanningsanspråk

Sex vanliga tekniker för att vinkla ett bildbudskap/ljuga med fotografi

1. Arrangera en bild
2. Beskära
3. Retuschera
4. Flytta fotografiet från sitt rätta sammanhang
5. Kombinera olika fotografier
6. Kameraperspektiv

1. ”Bevisa med foto” – arrangera en bild

2. "Bevisa med foto" – beskära

3. ”Bevisa med foto” – retuschera

4. ”Bevisa med foto” – Flytta fotografiet ur sitt rätta sammanhang

SÖDERHAMN | 8 jul 2014

Ville inte störa personalen - slog sig blå i hela ansiktet

Dölj

Karin Forslund har slagit sig då hon inte ville störa den stressade personalen.
Fotograf: Felicia Andersson

Karin Forslund, 95 år, ville inte störa den stressade personalen och försökte ta sig upp själv. Men hon ramlade och fick stora blåmärken.

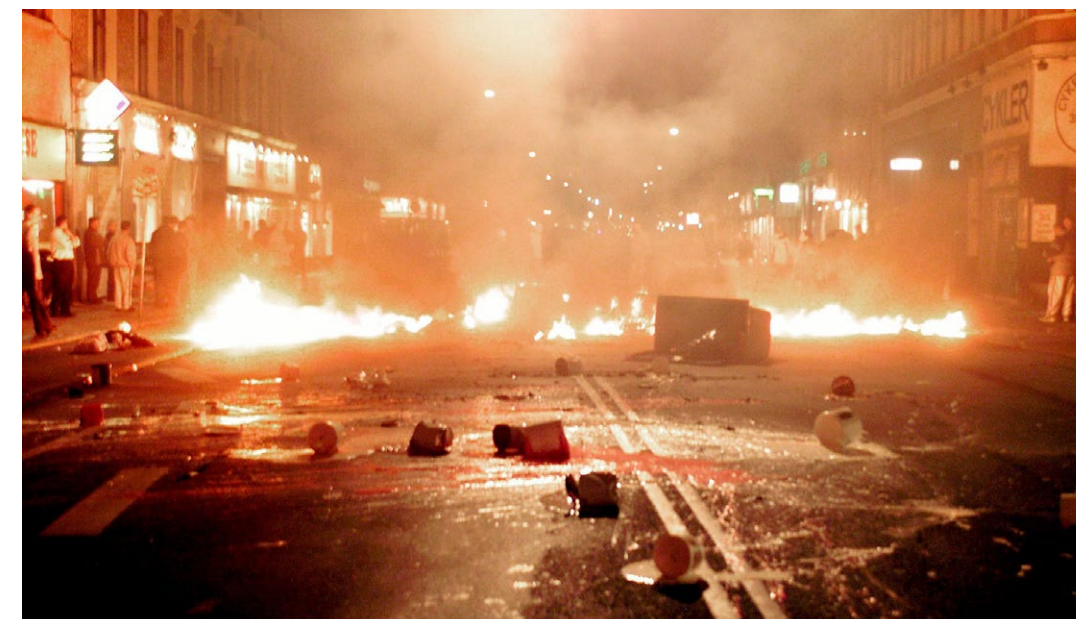
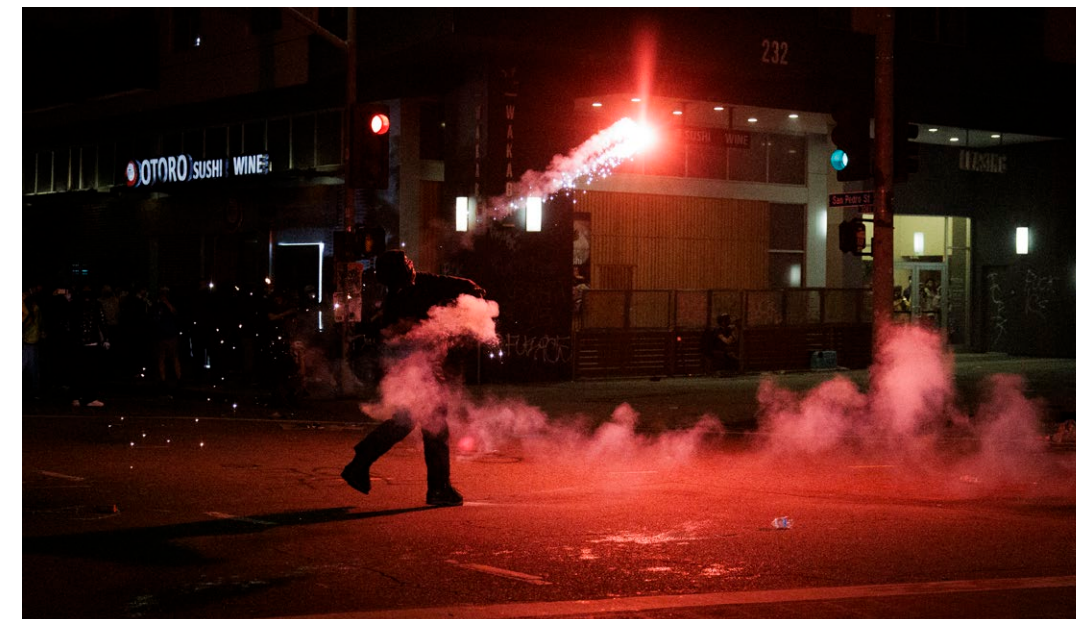

Stina 85 blev rånad och misshandlad av asylinvandrare i Jordbro utanför Stockholm.

5. ”Bevisa med foto” – kombinera olika fotografier

De så kallade ”fredliga demonstrationerna”...

Bildkälla: Bild 1, Caylo Seals/SipaUSA/TT; Bild 2, Ahmed Ramadan/AP/TT;
Bild 3, Kristian Linnemann/TT; Bild 4, Johan Nilsson/TT Nyhetsbyrån

6. ”Bevisa med foto” – kameraperspektiv

Bildkälla: TT

6. ”Bevisa med foto” – kameraperspektiv

Bildkälla: TT.

**Istället för att se på fotografi
som ett sätt att avbilda
världen, bör vi se det som ett
sätt att presentera världen.**

Publicitetsregler

(i sin helhet 17 punkter)

- Slå vakt om den dokumentära bilden. Var noga med att bilder och grafiska illustrationer är korrekta och inte används på ett missvisande sätt
- Tänk på att bildmontage eller förändring av bilder kan uppfattas som vilseledande. Ange alltid tydligt om en bild förändrats.

Fotojournalistik och publicitetsreglerna

Fotojournalistik och publicitetsregler

Teleobjektiv

Vidvinkel

**Vi ser ofta fotografier som en spegling av verkligheten.
Att foton kan användas som bevis i till exempel
polisutredningar förstärker denna uppfattning.**

Sex tekniker för att vinkla och ljuga med fotografier:

- Arrangera
- Beskära
- Retuschera
- Flytta ett foto från sitt rätta sammanhang
- Kombinera olika fotografier
- Kameraperspektiv

Publicitetsregler fungerar som en etisk vägledning för journalister och redaktioner i deras arbete. Reglerna säkerställer att medierna bedriver sin verksamhet på ett ansvarsfullt, sanningsenligt och hänsynsfullt sätt.

MÅLERI

Konstnärer har rollen som avbildare av verkligheten.

FOTOGRAFI

Kameran och fotografiet tar över måleriets roll i att avbilda verkligheten.

DIGITALA BILDER

Digital teknologi gör att bilder blir ett vardagligt språk. Bilder skickas mellan oss i form av allt från minnen, skämt och småprat till åsikter och propaganda.

AI-GENERERADE BILDER

Promptografier och fotografier blandas i våra bildflöden.

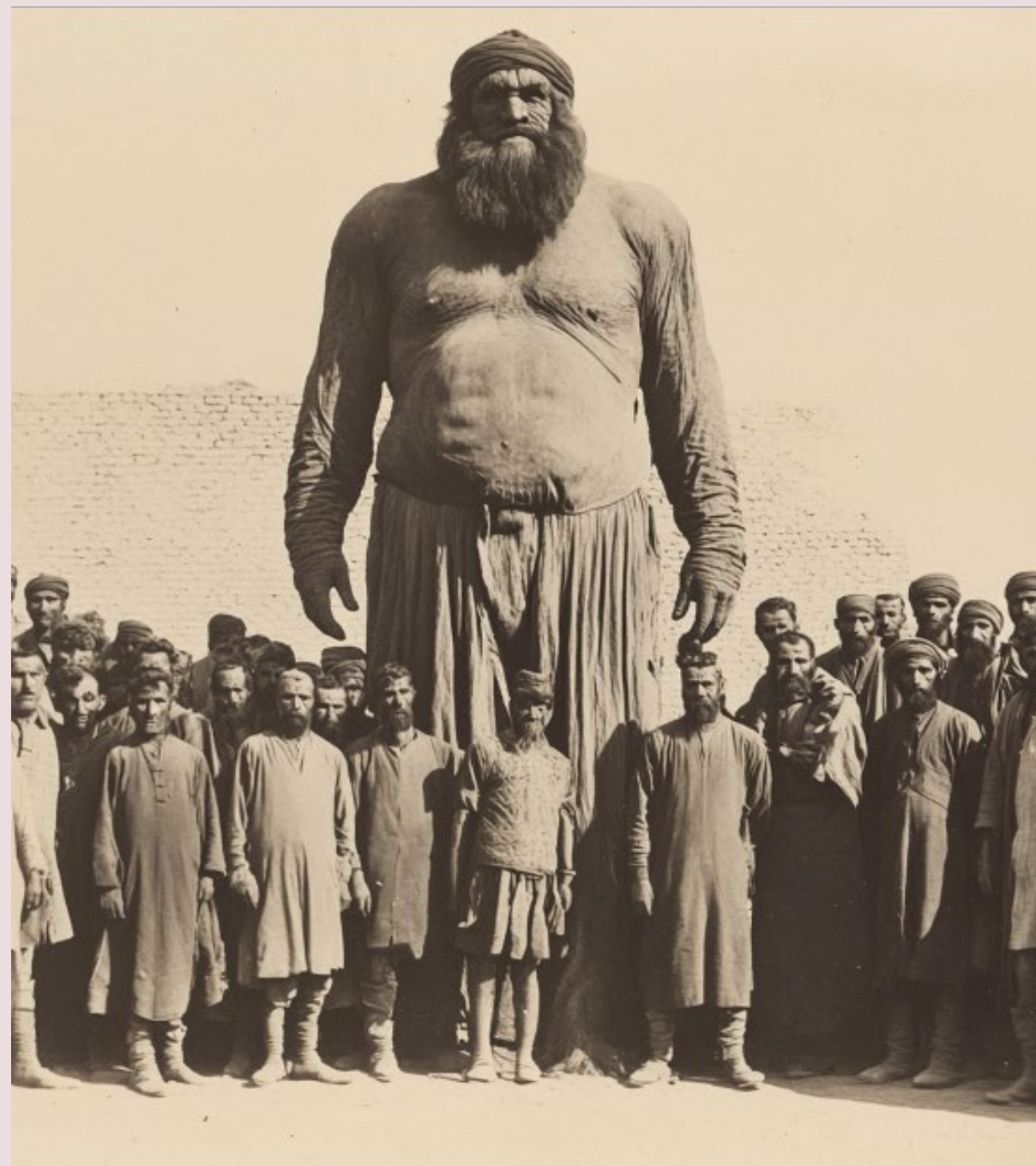
Promptografier och fotografier blandas i våra bildflöden

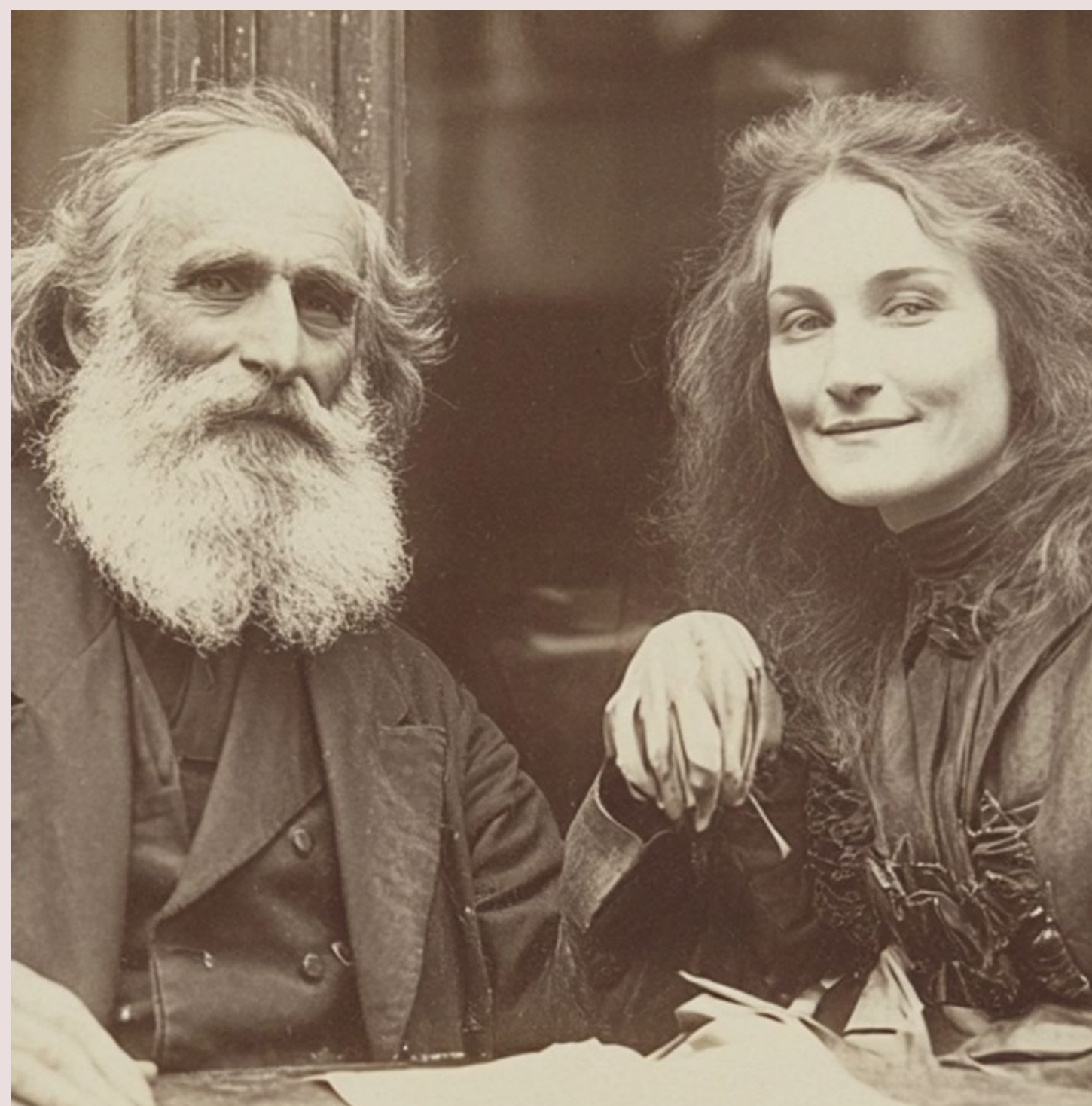
Promptografier och fotografier blandas i våra bildflöden

Promptografier och fotografier blandas i våra bildflöden

Promptografier och fotografier blandas i våra bildflöden

**Bara för att vi ser det i bild
behöver det inte vara som
bilden påstår.**

Gå till tillförlitliga källor.

Praktiska övningar

1. Skapa promptografier (pdf)
2. Spåra en digital bild (pdf)

Praktisk uppgift: Skapa promptografier

Till dig som är lärare
För uppgifterna behövs dator samt ett AI-verktyg för att generera bilder.

Uppgift
Eleverna ska skapa promptografier med en bildgenerator genom att formulera en beskrivning (prompt). Längre ner finns förslag på fyra övningar att utgå ifrån.

Syfte
När eleverna använder en bildgenerator lär de sig hur verktyget fungerar, hur de kan styra generatören och hur det går att framställa en bild som hämmar fotografets uttryck. Genom att öva sig på att skapa bättre bildbeskrivningar (en så kallad prompt) utvecklar eleverna sin förmåga att analysera bilder. En välformulerad prompt kan ses som en omvänd bildanalys, där eleverna sätter ord på en bild för att den ska skapas. Att se en realistisk bild växa fram utan kamera, lins eller fysiskt motiv utmanar deras föreställning om att fotografiska bilder alltid speglar verkligheten.

Vilken bildgenerator ska eleverna använda?
AI-utvecklingen håller ett högt tempo och förutsättningar för verktyg och tjänster skiftar snabbt. Därför går det inte att ge några konkreta råd. Det är viktigt att dataskyddsförordningen (GDPR) följs så att inte eleverna tvingas lämna ifrån sig personuppgifter utanför EU. De kan använda tjänster som inte kräver inlogg eller tjänster som er kommun köpt upp. IT-ansvarig på er skola kan sökert ge råd i frågan.

Förslag på övningar
Tips! Som uppvärmning: välj en bild och låt eleverna försöka prompta en likadan bild. Genom att skriva en prompt i syfte att återskapa en bild får eleverna snabbt syn på hur bildgeneratören fungerar. Vilka instruktioner har den svårt att tolka och framställa? Förstår den inte beskrivningen av motivet? Eller är det kompositionen som är svår att återskapa? Då det även finns ett "facit" kan intressanta diskussioner uppstå kring elevbildernas olika uttryck. Vad är lika? Vad skiljer dem åt?

Mediemyndigheten

Praktisk uppgift – AI-bilder och fotografets sanningsspråk 1

Praktisk uppgift: Spåra en digital bild

Till dig som är lärare
För uppgiften behövs dator, alternativt surfplatta eller smart telefon.

Uppgift
Eleverna ska göra en omvänd bildsökning för att få mer information om en bilds ursprung och sammanhang. En omvänd bildsökning (i dagligt tal ibland kallat "bildgoogla") handlar om att ladda upp en bild i en sökmotor och på så sätt få reda på vilka andra webbplatser som använt bilden. Med hjälp av en sökmotor kan de hitta mer information om var bilden har publicerats och om den kan ha manipulerats.

Det kan vara bra om du som lärare väljer ut en eller två bilder som eleverna ska söka efter. Du kan välja en av bilderna som visats i presentationen eller välja en bild som du vet manipulerats och låta eleverna avslöja detta.

Syfte
Genom att eleverna provar omvänd bildsökning tränas de i ett konkret verktyg för att kritiskt granska digitala bilder. Detta stärker deras förmåga att tänka källkritiskt när de navigerar och värderar information på internet, vilket i sin tur gör dem till mer medvetna medieanvändare.

Vilken sökmotor?
De vanligaste sökmotorerna som Google och Bing har en bildsökningstjänst. Det kan vara intressant att jämföra två olika sökmotorer och diskutera vilket sätt som fungerar bäst. En fördjupad variant av uppgiften är att använda tjänsten tineye.com. Där kan man göra inställningar som gör det möjligt att söka efter nyaste/äldsta bild, mest ändrade bild och bildstorlek vilket skapar större möjligheter att utforska bildens vandring på nätet.

AI-genererade bilder
Tjänster som kan avslöja om en bild är AI-genererad är på framväxt. De gratisversioner som finns (2025) är fortfarande inte helt trafiksäkra. Om en bild inte har någon tidigare koppling eller historia på internet kan det indikera att den nyligen genererats av AI.

Mediemyndigheten

Praktisk uppgift – AI-bilder och fotografets sanningsspråk 1